

การจัดการความรู้หัตถกรรมสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทย
เชื้อสายลาวครั่ง: กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าลาวครั่งบ้านบ่อกรุ

อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

KNOWLEDGE MANAGEMENT OF TEEN CHOK HANDCRAFTS OF LOCAL WISDOM
ON THE ETHNIC LAO-KHRANG: CASE STUDY TEXTILES FABRICS GROUP WEAVE IN
BAN BOR KRU DOEM BANG NANG BUAT DISTRICT SUPHAN BURI PROVINCE

กานต์วี กล้าหาญ* จินตนา กาญจนวิสุทธิ และนลินรัตน์ รักกุศล

Kanravee Klahan, Chintana Kanjanavisut and Nalinrat Rakkusol
faikanravee@gmail.com, feducnk@ku.ac.th and fedunrr@ku.ac.th

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200
Vocational Education Kasetsart University,
Bangkok 10200 Thailand

*Corresponding Author E-mail: faikanravee@gmail.com Tel. 09 6953 6716

(Received: July 18, 2018; Accepted: October 1, 2018)

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านหัตถกรรมสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั่ง ในอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลภาคสนามด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้าชนิดรวบรวมข้อมูล และการให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้หัตถกรรมสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกโบราณของคนไทยเชื้อสายลาวครั่งบ้านบ่อกรุ ตำบลบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความรู้ที่ต้องการ กลุ่มได้มีการกำหนดความรู้ทั้งเทคนิคการทอ การจก สามารถอธิบายอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่ทอผ้าไว้เพื่อจำหน่ายให้มีรายได้เสริมไว้ใช้จ่ายในครอบครัว และทอไว้ใช้สวมใส่เองในงานประเพณี 2) การจัดหาความรู้ที่ต้องการ ได้จากการศึกษาดูงาน ฝึกอบรม และการสัมมนา ซึ่งใช้การพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มที่มีความรู้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคลได้ออกมาใช้และเป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น 3) การพัฒนาความรู้ที่ต้องการนำความรู้ที่ได้จากการสร้างความรู้มาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการพูดคุยกันภายในกลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ต้องการ กลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้โดยตั้งใจ มีผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ คือ ครอบครัว เครือญาติ และผู้นำกลุ่มหรือผู้เชี่ยวชาญ เริ่มจากการให้ช่วยหีบจับอุปกรณ์ และทอให้ดูเรื่อยๆ ทีละขั้นตอน โดยผู้รับถ่ายทอดคอยสังเกตและคอยจดจำให้สามารถผลิตเองได้ 5) การจัดเก็บความรู้ที่ต้องการ กลุ่มได้มีการจัดเก็บในรูปแบบเอกสาร และเก็บตัวอย่างชิ้นงานไว้ในสถานที่ศูนย์วัฒนธรรมลาวครั่งบ้านบ่อกรุ 6) การนำความรู้ไปใช้ที่ต้องการ กลุ่มได้นำความรู้ที่ถูกจัดเก็บนำกลับมาใช้ใหม่

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ หัตถกรรมสิ่งทอ ภูมิปัญญา การทอผ้าขึ้นตีนจก คนไทยเชื้อสายลาวครั่ง

Abstract: The objective of this research was to study the knowledge management of Teen Chok handcrafts of local wisdom on the ethnic lao-khrang case study textiles fabrics group weave in Ban Bor Kru Doem Bang Nang Buat District Suphan Buri Province. The study was a qualitative research. There are 11 Informant. The research instruments were composed of interview form and observation from. The data analysis by studying document, interviewing, observation, analysis the data and check accuracy data with triangulation methods and informant check.

The result of the research showed the knowledge management of Teen Chok handcrafts of local wisdom on the ethnic Lao-Khrang case study textiles fabrics group weave in Ban Bor Kru Doem Bang Nang Buat District Suphan Buri province has 6 steps of knowledge management: 1) knowledge identification group was defined knowledge of the weaving techniques can explain identity of ethnic apparent. 2) knowledge acquisition was from study visit, training and seminar, by acquisition discussion group. 3) knowledge development for exchanged by group discussion and debate to be the ways of new development ideas. 4) knowledge exchange group has exchanged knowledge intentionally by transmission from family, relatives and leader or expert by demonstration step by step, and record observe and remember can be produced manually 5) knowledge retention is stored in document from and example woven in Lao-Khrang Ban Bor Kru cultural center. 6) knowledge utilization the group knowledge that was stored resuscitate.

Keywords: knowledge management; handcraft; local wisdom; Teen Chok weaving; Lao-Khrang

1. บทนำ

หมู่บ้านบ้านบ่อกร ตำบลบ่อกร อำเภอดมัยนาถ จังหวัดสุพรรณบุรีมีชุมชนกลุ่มหนึ่งได้อพยพจากเวียงจันทน์เมืองลาวข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ที่ฝั่งเมืองไทย และได้สร้างเมืองสร้างชุมชน ณ ปัจจุบัน ได้ชื่อทางราชการว่าเป็นจังหวัดเลย และได้มีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งประมาณ 50 คน ได้อพยพจากเมืองเลยมาทางล้งจนถึงจังหวัดนครปฐมเพื่อหาที่ทำกินแต่ก็อยู่ได้ไม่นานจึงย้ายอีกครั้งไปอยู่ในแถบป่ากาญจนบุรี แต่ในสมัยก่อนโรคไข้ป่าระบาดมากจึงย้ายถิ่นที่ทำการหาอีกครั้งจนมาถึงเนินสูงและได้ตกลงตั้งถิ่นฐานที่จะทำการหาในถิ่นนั้นนับแต่นั้นเป็นต้นมา จนชื่อเรียกว่า บ้านใหญ่ และทางราชการได้ตั้งชื่อว่า บ้านบ่อกร เพราะมีบ่อน้ำสมัยมอญลึกประมาณ 5 วา ซึ่งวัดบ่อกรเป็นศูนย์กลางการรวมตัวของชาวบ้าน โดยมี พระครูโกมุตสุวรรณาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดบ่อกร เป็นผู้ดำเนินการในการดูแลบริหารจัดการบุคลากรในกลุ่มทอผ้าขึ้นดิน และศูนย์วัฒนธรรมลาวบ้านบ่อกร กลุ่มนี้มีสมาชิกในการดำเนินงานจำนวน 30 คน แบ่งเป็น ผู้ทอจำนวน 24 คน ผู้ดูแลบุคลากร จำนวน 4 คน และผู้ดูแลการจัดจำหน่ายจำนวน 3 คน ชาวบ้านทุกคนจัดสรรเวลาร่วมกันทำทำนา มาผลิตผ้าทอ ชาวบ้านจัดหาแหล่งในการขายสินค้าในงานแสดงสินค้าและใช้เงินหมุนเวียนที่ได้จากการขายเพื่อนำไปซื้อวัตถุดิบต่าง ๆ ในการทอผ้า ส่วนองค์ความรู้ที่ได้จากการทอผ้าชาวการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ

การจัดการความรู้จึงมีความสำคัญเพื่อการอนุรักษ์สืบสานไว้ให้เยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งการจัดการความรู้ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) การระบุนวัตกรรมที่ต้องการคือขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกชนิดของความรู้ที่จะถูกออกแบบให้มีคุณค่ามากที่สุดเป็นการกำหนดความรู้เพื่อใช้พัฒนา 2) การจัดหาความรู้ที่ต้องการ เป็นการสืบเสาะค้นหา และรวบรวมความรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างอิสระ 3) การพัฒนาความรู้ใหม่ที่ต้องการ เป็นการพัฒนาและสร้างความรู้ใหม่จากทักษะและความเชี่ยวชาญ ความชำนาญของแต่ละบุคคลได้จากการแสวงความรู้ ทำในลักษณะของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้องการ เป็นการขยายความรู้เพื่อให้บุคคลได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ 5) การจัดเก็บความรู้ที่ต้องการ เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้น หรือที่ได้มานำมาจัดเก็บเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วต่อการนำความรู้ไปใช้ใหม่ วิธีการที่จะเก็บรักษา และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการ องค์การต้องเก็บรักษาสิ่งที่ต้องการเรียกว่าเป็นความรู้ไว้ได้ดีที่สุด และ 6) การนำความรู้ไปใช้ที่ต้องการ เป็นการขยายและนำความรู้ที่เก็บมาใช้ หรือนำความรู้มาใช้ใหม่ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ในฐานข้อมูล และการให้บริการสถานที่เครื่องมือและผู้ชำนาญการแก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และกิจกรรมความรู้อื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ [1] การนำความรู้ภายในและภายนอกกลุ่มฯ เพื่อมาดำเนินการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นดินของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง

ของกลุ่มทอผ้าลาวครั้งบ้านบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งคนในชุมชนมีความรู้หรือภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้น
ตีนจกมากมาย หากไม่ได้มีการจัดเก็บและนำมาใช้ในอนาคต ความรู้นั้นอาจมีการสูญหายไปในอนาคต

ภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งนั้น มีวิธีการทอผ้าขึ้นตีนจกเป็นลวดลายต่าง ๆ ซึ่งเป็นลวดลาย
โบราณจนกระทั่งพัฒนาเป็นลวดลายในลักษณะต่าง ๆ การทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งอาจมีการสูญหายไปได้ใน
โลกของการเปลี่ยนแปลง โดยที่กลุ่มฯ ไม่มีการจัดการความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นกลุ่มฯ ต้องมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอ
ผ้าขึ้นตีนจกด้วยการจัดการความรู้ไว้ เนื่องจากผ้าขึ้นตีนจกของลาวครั้งที่มีเรื่องราวอันทรงคุณค่า มีรูปแบบและศิลปะการทอ
เฉพาะกลุ่มฯ มีการทอโดยใช้ด้าย 5 สีเป็นหลัก แล้วแต่ว่ากลุ่มฯ จะใช้ด้ายสีใดในการทอแต่ต้องมีครบทั้ง 5 สี ทำให้กลุ่มฯ
เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ มีการเรียนรู้และพัฒนาการทอผ้าขึ้นตีนจกด้วยตนเองหรือกลุ่มอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดี
งาม ดังนั้นภูมิปัญญาเหล่านี้ต้องผ่านการจัดการความรู้สู่ลูกหลานหรือคนในกลุ่มฯ มีการสืบทอดความรู้การทอผ้าขึ้นตีนจกให้คงอยู่
อย่างยั่งยืนจากความรู้ของกลุ่มฯ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่ชุมชนและประเทศชาติ [2] การจัดการความรู้จึงมีความสำคัญ
ลูกหลานในกลุ่มฯ สามารถนำความรู้จากการจัดการความรู้ที่จัดเก็บไว้นั้นนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างรายได้ สามารถ
พึ่งตนเองได้ และนำมาพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าต่อไปสู่อนาคตที่ดี [3] รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการทอและการพัฒนาความ
เป็นอยู่ของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มฯ รู้หลักการและองค์ความรู้ที่มีอยู่มาพัฒนาและสืบทอดการทอและการสวมใส่ผ้าขึ้นตีนจก
ในงานประเพณีให้คงอยู่ต่อไป

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งบ้านบ่อกรุนั้นมีการอนุรักษ์โดยผ่าน
กระบวนการจัดการความรู้และวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ซึ่งในองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่บนลวดลายและสีสันบนผืนผ้าทอ
ของชาวลาวครั้ง ทั้งจากผ้าขึ้นตีนจกและผ้ามัดหมี่ จากตัวบุคคลผู้ซึ่งเป็นแหล่งสะสมภูมิปัญญา ชาวลาวครั้งบ้านบ่อกรุ นั้นยังไม่มี
การจัดการความรู้ที่ถูกจัดเก็บถูกรวบรวมและนำมาใช้ สืบทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้มีความรู้เพื่อสืบสานอาชีพ
ทอผ้า ได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่องที่เกิดจากการจัดการความรู้ของสมาชิกในกลุ่มทอผ้าลาวครั้งบ้านบ่อกรุ ที่สามารถช่วยเสริมสร้าง
กระบวนการทอและการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงต้องการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการจัดการความรู้
หัตถกรรมสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกโบราณของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งบ้านบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัด
สุพรรณบุรี เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดศิลปะผ้าไทย ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยผู้ที่สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัย
ไปใช้เป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ และอนุรักษ์หัตถกรรมทอผ้าขึ้นตีนจกในรูปแบบกิจกรรม การจัดการนิทรรศการ
การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้หัตถกรรมทอผ้าขึ้นตีนจกโบราณคงอยู่กับชาวบ้านหรือชุมชนในหมู่บ้าน และสามารถพัฒนา
ความคิดสร้างสรรค์มาสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์สู่ตลาดในยุคเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านหัตถกรรมสิ่งทอจากภูมิปัญญาทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในอำเภอ
เดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ประโยชน์ของการวิจัย

3.1 สถานศึกษาอาชีวศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และหน่วยงานของเทศบาลสามารถนำ
กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าขึ้นตีนจกไปปรับใช้ในการจัดการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา
ตามอัธยาศัย โดยนำไปจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองใน
ท้องถิ่น

3.2 ครูที่เกี่ยวข้องวิชาชีพทางด้านหัตถกรรมสามารถนำวิธีการถ่ายทอดความรู้ศิลปะทอผ้าขึ้นตีนจก นำมาปรับใช้หรือพัฒนา
ในหลักสูตรท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 เยาวชนและผู้ที่มีสนใจ ได้รับความรู้ เห็นคุณค่า ช่วยกันสืบสาน อนุรักษ์ ตระหนักถึง ภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกใน
ท้องถิ่นที่อาจจะสูญหายไป

3.4 กลุ่มอาชีพทอผ้าลาวครั้งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้สนใจ ได้แนวทางการจัดการความรู้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในทาง
วิชาการหรือใช้เป็นเอกสารอ้างอิงของการจัดการความรู้การทอผ้าขึ้นตีนจกโบราณ รวมทั้งเป็นแนวทางนำไปพัฒนากลุ่มอาชีพอื่นๆ
ต่อไป

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ด้านเนื้อหา การศึกษาการจัดการความรู้ที่ผลกระทบสิ่งทอจากภูมิปัญญาทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในหมู่บ้าน บานบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการศึกษาการจัดการความรู้ที่ทอผ้าขึ้นตีนจก โดยผู้วิจัยทำการศึกษาการจัดการความรู้ 6 ด้าน คือ 1) การระบุความรู้ที่ต้องการ 2) การจัดหาความรู้ที่ต้องการ 3) การพัฒนาความรู้ใหม่ที่ต้องการ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้องการ 5) การจัดเก็บความรู้ที่ต้องการ 6) การนำความรู้ไปใช้ที่ต้องการ

4.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ สมาชิกที่เป็นผู้ผลิตและเป็นแกนนำภูมิปัญญาการทอผ้าและสมาชิกในกลุ่มทอผ้าลาวครั้งบ้านบ่อกร ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 11 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ สมาชิกที่เป็นผู้ผลิตและเป็นแกนนำภูมิปัญญาการทอผ้าและสมาชิกในกลุ่มทอผ้าลาวครั้งบ้านบ่อกร ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 11 คน คือ 1) พระครูโกมพิสสรณภรณ์ (ผู้ดูแลบริหารจัดการกลุ่ม) 2) คุณพัสรี ภาพักดี (ผู้ดูแลการจำหน่าย) 3) คุณอุบล ภาพักดี (หัวหน้ากลุ่มทอผ้า) 4) คุณกัลยาณี แก้วระยา (ผู้ทอ) 5) คุณเกา ภาพักดี (ผู้ทอ) 6) คุณสมพร มาตติวงษ์ (ผู้ทอ) 7) คุณสะเทือน ภาพักดี (ผู้ทอ) 8) คุณเทียน ภาพักดี (ผู้ทอ) 9) คุณชม วิจิตรกลสิกร (ผู้ทอ) 10) คุณสิดา แนนหนา (ผู้ทอ) 11) คุณอำพร ภาพักดี (ผู้ทอ) ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษาแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นกลุ่มอาชีพที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าเป็นอาชีพท้องถิ่น 2) เป็นกลุ่มอาชีพที่มีการผลิตสินค้าผ้าขึ้นตีนจกอย่างต่อเนื่อง 3) เป็นกลุ่มอาชีพที่มีประสบการณ์ด้านการทอผ้ามานานกว่า 10 ปี 4) เป็นกลุ่มอาชีพที่มีการคิดค้นลายผ้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง 5) เป็นกลุ่มอาชีพที่มีการอนุรักษ์ สืบต่อกันมายาวนานได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ 6) เป็นกลุ่มอาชีพ อีกทั้งสามารถจำหน่ายสินค้าเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) เครื่องมือแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสาร วารสาร อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติความเป็นมา และการจัดการความรู้ที่ผลกระทบสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกโบราณของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ของกลุ่มทอผ้าลาวครั้งบ้านบ่อกร ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เครื่องมือที่แบบปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) เกี่ยวกับการจัดการความรู้จากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่มาของภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจก และการจัดการความรู้ และแบบสังเกต ในประเด็นสภาพทั่วไปในกลุ่มผู้ผลิตผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การสัมภาษณ์การจัดการความรู้ ที่ผลกระทบสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี พร้อมทั้งจัดบันทึกจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาจากเอกสารการใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ฝัสดูสิ่งที่เกิดขึ้นหรือวิถีชีวิตในการดำเนินงาน เป็นข้อมูลโดยตรงตามสภาพความจริง เป็นการสังเกตซ้ำ ๆ ในเหตุการณ์เดียวกันประกอบกับการซักถามและการตรวจสอบต่าง ๆ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาจัดระบบข้อมูลโดยจำแนกประเภท จัดหมวดหมู่ตามประเภทของข้อมูล ทำการประมวลผลข้อมูล มีการตีความ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบสามเส้าชนิดวิธีรวบรวมข้อมูล (Methods Triangulation) ซึ่งใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน คือ การศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต

เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบสามเส้า ชนิดวิธีรวบรวมข้อมูล (Methods Triangulation) และนำไปตรวจสอบอีกครั้งจากสมาชิกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Member Check) ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญจำนวน 2 คนได้แก่ ผู้นำกลุ่มทอผ้า และผู้จัดการบริหารบุคคลในสมาชิก หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้อ่านไปตรวจสอบกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง

8. ผลการวิจัย

8.1 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ที่ผลกระทบสิ่งทอจากภูมิปัญญาทอผ้าขึ้นตีนจกโบราณของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรีแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

8.1.1 การระบุนิยามที่ต้องการ พบว่า กลุ่มฯ ได้มีการระบุนิยามที่ชัดเจน สามารถอธิบายความรู้เกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ประกอบด้วยความเป็นมาและอัตลักษณ์ที่สำคัญ ของชาติพันธุ์ลาวครั้ง โดยการสวมใส่ผ้าขึ้นของผู้หญิง และการนุ่งผ้าขาวม้า 5 สี กรรมวิธีในการทอผ้า และการจกให้เป็นลวดลาย ตลอดจนการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการทอผ้าของชาวบ้าน ซึ่งทำเองขึ้นมาทั้งหมด สมาชิกกลุ่มทอผ้าสามารถนำมาพัฒนาแปรรูปออกเป็นผลิตภัณฑ์อื่น เช่น ม่าน ผ้าปูเตียง หมอนอิง สมาชิกในกลุ่มต่างรวมความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ โดยใช้เส้นใยไหม ผ้าย หรือไหมสังเคราะห์ ชาวบ้านสำเร็จรูปจากจังหวัดขอนแก่น ชัยภูมิ ในภาคอีสานเป็นแหล่งทำเส้นใยโดยเฉพาะที่ถูกทำการย้อมสีมาเรียบร้อยแล้ว ได้แก่ ใยไหมแท้ เส้นใยผ้าย และไหมสังเคราะห์ ยกเว้นการทอผ้ามัดหมี่ชาวบ้านจะนำเส้นใยไหมดิบที่สั่งมาจากภาคอีสานที่ไม่ได้ผ่านการย้อม นำมาย้อมมัดปมและย้อมสีเอง เพื่อให้ได้สีสดและลวดลายตามต้องการ ดังแสดงในรูปที่ 1 และตารางที่ 1

รูปที่ 1 เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าขึ้นตีนจก ประกอบด้วย ตัวขึ้นและตีนขึ้น

ตารางที่ 1 ชื่อและลักษณะของลวดลายผ้าจก

ภาพ	ชื่อและลักษณะของลวดลายผ้าจก
	ลายนาค มาจากนาคซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวลาวนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เชื่อว่าจะให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและอุดมสมบูรณ์ ส่วนที่มาของลายเครื่องปล้อง และลายขอรั้ง ไม่พบความหมายของลาย
	ลายสี่ขอ เป็นลายขนาดเล็ก ใช้สำหรับต่อผ้าขึ้นให้เด็กผู้หญิงตัวเล็กใส่ ลายดอกหมี่ เป็นลายขนาดเล็กที่นิยมนำมาประกอบกับลายหลักทั่วไป
	ลายนกหนู เป็นลายที่มีความหมายไปเป็นหนูเป็นพวก ไม่มีความขัดแย้งทางด้านความคิด ลายแมงมุม ไม่พบความหมายของลาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ภาพ	ชื่อและลักษณะของลวดลายผ้าจาก
	ลายดอกดาวดึง เป็นดอกสมุนไพรมะเขือเทศที่ใช้น้ำคั้นมา เรียกว่าต้นดาวดึงส์ แทนความสุขกายสบายใจ ปราศจากโรคภัย ใช้เก็บลายพื้นปลา เป็นลายที่สลับกันไปมาประกอบลายหลักเพื่อให้เกิดความงดงาม
	ลายนกคาบ เป็นการคาบดอกไม้วางกัน หรือกินน้ำรวมกัน ลายโง้ง เป็นลายขนาดเล็กที่นิยมนำมาประกอบกับลายหลัก ลายเครือขอ เป็นลายที่ติดขนานกับลายหลักทั้งบนและล่าง จะเน้นลายหลักให้เด่นชัด ลายขอก้ามปู เป็นลายที่มีลักษณะเป็นปูที่ขาก้ามพร้อมที่จะต่อสู้บรรดาขวากหนามได้ทุกเมื่อ

สำหรับวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผ้าขึ้นต้นจกมี 9 ชนิด คือ 1) กี่ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า ซึ่งมีทั้งที่พื้นบ้านที่ต้องอาศัยการพุ่งกระสวยด้วยตนเองในการขึ้นลาย 2) ฟืม มีลักษณะเป็นซี่เรียงกันอยู่ในกรอบของไม้ ใช้สำหรับกระทบเส้นด้ายพุ่งจากกระสวยให้ชิดเป็นระเบียบ 3) ด้าย ใช้ในการทอผ้า แบ่งออกเป็นไหม และฝ้าย ที่ผ่านกระบวนการย้อมสีธรรมชาติแล้วนำมากรอใส่กระสวยเพื่อความสะดวกในการทอ 4) กระสวย เป็นตัวพุ่งของเส้นด้ายของกี่แบบพื้นบ้าน 5) ไม้เก็บลาย เป็นไม้ขนาดเล็กลักษณะแบน ใช้ในการเก็บลายผ้าที่ขึ้นไว้ 6) กง (ระวิง) ใช้สำหรับกรอด้วยเพื่อนำเส้นด้ายมาตรวจตราความเรียบร้อยอีกครั้ง 7) ไม้ปั่นด้าย (หลา) เป็นเครื่องมือที่ใช้ปั่นฝ้ายให้เป็นเส้นด้าย 8) ไม้ค้ำพัน ใช้สำหรับม้วนผ้าที่ทอแล้ว และ 9) ไม้ตีนเหยียบ สำหรับเหยียบเครื่องบังคับตะกอเพื่อด้ายยืนให้แยกออกเป็นหมู่ ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ผลิต กี่ ฟืม เส้นด้าย กระสวย (บนซ้ายไปขวา)

ไม้เก็บลาย กง(ระวิง) ไม้ปั่นด้าย ไม้ค้ำพัน ไม้ตีนเหยียบ (ล่างซ้ายไปขวา)

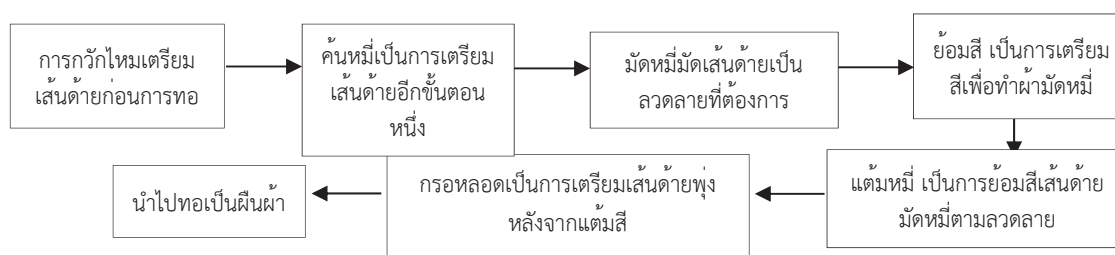
- สมาชิกกลุ่มฯได้มีการกำหนดความรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการทอผ้าของชาวบ้าน ซึ่งทำเองขึ้นมาทั้งหมด ส่วนเส้นใยไหม ฝ้าย หรือไหมสังเคราะห์ ชาวบ้านสั่งสำเร็จรูปจากจังหวัดขอนแก่น ชัยภูมิ ในภาคอีสานเป็นแหล่งทำเส้นใยโดยเฉพาะคัดเลือกจากผู้ประกอบการที่น่าเชื่อถือ ส่งเป็นประจำ ปรับเปลี่ยนกันทั้งจังหวัดขอนแก่น และชัยภูมิ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในชุมชน การพัฒนาความรู้ที่มีอยู่นำมากำหนดกิจกรรมและกรรมวิธีการทอในขั้นตอนต่างๆ

ขั้นตอนการเตรียมการทอผ้า

ที่ที่ชาวบ้านไทยเชื้อสายลาวครั้งใช้ในการทอผ้าคือกึ่งที่ใช้การยกตะกอดด้วยระบบลูกรอก เป็นกึ่งพื้นบ้านขนาดเล็ก ที่ส่งกระสวยพุ่งด้วยมือ ซึ่งใช้เวลาในการทอค่อนข้างนาน ตัวกึ่งที่ทอผ้าจะประกอบไปด้วย โครงกึ่ง ทำหน้าที่ยึดและติดตั้งส่วนประกอบต่างๆ ให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง และทำงานได้ไม้ค้ำพันทำหน้าที่ม้วนเส้นด้ายยืนเพื่อไว้ใช้ทอตามจำนวนที่ต้องการ และ “ม้วนผ้า” ใช้สำหรับม้วนผ้าที่ทอเสร็จแล้วพันหวี ใช้กำหนดจำนวนเส้นด้ายยืนต่อหน่วยความกว้างเป็นเบอร์ เช่น พันหวีเบอร์ 40 ในความกว้าง 1 นิ้ว จะมีช่องพันหวี 20 ช่อง และเมื่อร้อยเส้นด้ายเข้าไปในช่องหวี ช่องหวีละ 2 เส้น จะมีเส้นด้ายรวม 40 เส้นต่อ 1 นิ้ว ตะกอ คือ ส่วนที่ทำหน้าที่บังคับเส้นด้ายที่ร้อยอยู่ในตาหรือหูของตะกอให้ขึ้นลงสลับกันไปตามลักษณะของลายโครงสร้างผ้าที่กำหนด

ส่วนขั้นตอนและกรรมวิธีการทำตัวขึ้น (ด้วยเทคนิคมัดหมี่) มีดังนี้

1) ขั้นตอนการทำตัวขึ้น ดังแสดงในรูปที่ 3

รูปที่ 3 ขั้นตอนและกรรมวิธีการทำตัวขึ้น (ด้วยเทคนิคมัดหมี่)

2) กรรมวิธีการทำตัวขึ้น (ด้วยเทคนิคการจก) การจก เป็นเทคนิคการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ โดยเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษสอดขึ้นลง วิธีการคือ ใช้ขนเม่น ไม้ หรือนิ้ว สอดเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปซึ่งจะทำให้เกิดเป็นลวดลายเป็นช่วง ๆ สามารถทำสลับสีลวดลายได้หลากหลาย ซึ่งจะแตกต่างจากการขีด ที่เป็นการใช้เส้นด้ายพุ่งพิเศษเพียงสีเดียว การทอผ้าวิธีจกใช้เวลานานมากมักทำ เป็นผืนผ้าหน้าแคบใช้ต่อกับตัวขึ้น เรียกว่า “ขึ้นตีนจก”

3) ในส่วนของการเตรียมเส้นด้ายยืนจากราวสำหรับบรรจุด้าย ต้องใช้คนมากกว่า 2 คน ช่วยกันดึงด้ายเป็นขั้นตอนที่ท้าทายที่สุดจึงต้องมีคนทำหลายคน เพื่อเตรียมด้ายยืนมาซึ่งบนก็ทอผ้า และมุ่งสู่ขั้นตอนการทอต่อไป จากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทอผ้าขึ้นตีนจกโบราณได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังที่ละขั้นตอน แสดงในรูปที่ 4

รูปที่ 4 การเตรียมด้ายยืน

การเตรียมด้ายยืน

หลังจากการปั่นใส่หลอดเรียบร้อยแล้วก็นำด้ายเหล่านั้นไปใส่เครื่องเดินด้าย ซึ่งมีราวสำหรับบรรจุหลอดด้ายลงแคร่สำหรับเดินด้ายต่อไป ราวนี้มีขนาดใหญ่สามารถบรรจุหลอดด้ายประมาณ 200 หลา และแคร่สามารถบรรจุเส้นยืนได้ยาว 200 หลา เมื่อเดินด้ายเสร็จแล้วก็จะปลดเอาด้ายออกมาจากแคร่และขมวดให้เป็นลูกโซ่เพื่อป้องกันมิให้เส้นด้ายยุ่ง นำเก็บสำหรับหรีดต่อไป ซึ่งเรียกว่าการเดินด้าย

การนำด้ายซึ่งบนก็ เมื่อเรานำด้ายที่หรีดไว้เรียบร้อยแล้วตามความยาวที่เราต้องการ ก็เอามาซึ่งบนก็ที่ใช้ในการทอผ้า ปลายด้ายด้านหนึ่งม้วนเข้ากับเครื่องมือม้วนด้ายยืนด้านหน้าและปลายด้ายด้านติดกับฟืมม้วนเข้ากับไม้ม้วนผ้าด้านหลัง

การเตรียมด้ายพุ่งหรือเส้นพุ่ง นำด้ายที่จะใช้ในการทอผ้าตามลวดลายที่ต้องการแล้วมาเข้าเครื่องกรอด้ายเข้ากับหลอดให้มีจำนวนมากตามจำนวนที่เราต้องการใช้ในการทอผ้า

ขั้นตอนในการทอผ้า เมื่อซึ่งด้ายเข้ากับก็เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ใช้กระสวยซึ่งบรรจุเอาหลอดด้ายใส่ไว้ในร่องของกระสวยสำหรับสอดเส้นด้ายในแนวขวาง (พุ่ง) การสอดก็จะต้องสอดกลับไปกลับมาย่ออยู่เสมอสอด 1 ครั้งก็ต้องเหยียบ 1 ครั้ง และใช้ฟืมกระทบจัดให้เข้ากันเพื่อคัดเส้นด้ายให้แน่นเข้ามียืนไปไม่ถึงก็ปลดเส้นด้ายที่ซึ่งก่อนแล้วม้วนเข้าไปในไม้ม้วนผ้าจะตั้งทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ ต่อไปจนกระทั่งเสร็จแล้วจึงเอาม้วนผ้าที่ทอได้ออกก็เป็นอันเสร็จสิ้นการทอผ้า

8.1.2 การจัดหาความรู้ที่ต้องการ พบว่า สมาชิกในกลุ่มฯ ได้มีการจัดหาความรู้ที่ต้องการ โดยจัดหาจากแหล่งความรู้ทั้งภายในและภายนอก เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมระยะสั้น การประชุมสัมมนา เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกลาวครั้งบ้านบ่อกรู

8.1.3 การพัฒนาความรู้ที่ต้องการ พบว่า สมาชิกในกลุ่มฯ มีการพัฒนาความรู้ใหม่ โดยการพูดคุยภายในกลุ่มหลังจากศึกษาดูงาน และเปิดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อต่อยอดความรู้เดิม ทำความเข้าใจเพิ่มเติมทำให้สามารถพัฒนาผ้าขึ้นต้นจกให้น่าสนใจและเป็นที่ต้องการของลูกค้า

8.1.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้องการ พบว่า สมาชิกในกลุ่มฯ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มในการศึกษาดูงาน การสัมมนา การถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในครอบครัว และนักเรียน/นักศึกษา

8.1.5 การจัดเก็บความรู้ที่ต้องการ พบว่า สมาชิกในกลุ่มฯ มีการจัดเก็บความรู้ทั้งขึ้นผ้าและเอกสารที่มีเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งบันทึกผลดลยาลงบนสมุด มีการทำหนังสือเป็นชีวประวัติของวัฒนธรรมลาวครั้งบ้านบ่อกร ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 บันทึกผลดลยาลงบนสมุด ภาพระบายสี และภาพถ่ายดิจิทัล (ซ้ายไปขวา)

8.1.6 การนำความรู้ไปใช้ที่ต้องการ พบว่า สมาชิกในกลุ่มฯ มีการนำความรู้ไปใช้จากความรู้ที่ถูกจัดเก็บ ถูกนำมาให้บุคลากรภายในและภายนอกเข้าถึงความรู้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดโลก

ประโยชน์จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ชาวบ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อาชีพทอผ้าขึ้นต้นจก ได้นำมาปรับใช้ในการจัดการความรู้หัตถกรรมสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นต้นจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยนำไปจัดเป็นกิจกรรมให้เหมาะกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางการสร้างพัฒนาและอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ของผ้าขึ้นต้นจกให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย

9. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์การจัดการความรู้หัตถกรรมสิ่งทอจากภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นต้นจกเริ่มจากเนื้อหาแต่เดิมในสมัยก่อนการทอผ้าขึ้นต้นจก ไม่มีตำราให้ดูเป็นแบบอย่าง ไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมีแค่เศษผ้าเก่า ๆ ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้ทอไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ความรู้ทั้งหมดถูกจดจำอยู่ในหัวของผู้ถ่ายทอด เมื่อผู้รับถ่ายทอดได้เห็นและจดจำวิธีการทอผ้าขึ้นต้นจกได้แล้วก็จะทำไปเรื่อย ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไปจนเกิดความชำนาญในที่สุด ผู้ถ่ายทอดจะให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดฝึกหัดทอผ้าเองจนเกิดความชำนาญตามลำดับต่อไป [4] วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญามีวิธีต่างๆ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างนั้น เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นผู้กำหนดโดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัวญาติพี่น้องในชุมชนเดียวกัน ได้มีการถ่ายทอดอาชีพการทอผ้าขึ้นต้นจก พร้อมที่จะถ่ายทอดให้ดูเป็นตัวอย่างมีความแม่นยำในเนื้อหา จัดการความรู้ตามลำดับขั้นตอน รวมทั้งเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ของหัตถกรรมทอผ้าขึ้นต้นจกสืบสานประเพณีวัฒนธรรมที่ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งมีอยู่ นำความรู้ที่ได้มาปรับใช้สร้างมูลค่าเพิ่มของผ้าขึ้นต้นจกให้คงอยู่กับชาวบ้านหรือชุมชนในหมู่บ้าน ซึ่งจินตนา กาญจนวิสุทธ์ และวรรณดี สุทธิธารกร [5] กล่าวว่า การจัดการความรู้เพื่อให้ชุมชนรุ่นหลังได้นำความรู้ที่มีอยู่แล้วมาสรรค์สร้าง เพื่อการเสถียรภาพของลายศิลป์ และวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังของศิลปะ ที่เป็นเสน่ห์ในงานสร้างสรรค์การทอผ้าขึ้นต้นจก ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายการจัดการความรู้ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1) การระบุน้ำความรู้ที่ต้องการ กลุ่มฯ ได้มีการระบุน้ำความรู้ของชาติพันธุ์ลาวครั้ง และอัตลักษณ์ความเป็นมาของผ้าขึ้นต้นจกโบราณ การสวมใส่ผ้าขึ้นของหญิง และการนุ่งผ้าขาวม้า 5 สี กรรมวิธีในการทอผ้า และการจกให้เป็นลวดลาย วิธีการใช้งานของอุปกรณ์ในการทอผ้า ขั้นตอนทอผืนผ้า ซึ่งสมาชิกกลุ่มฯ สามารถพัฒนาหรือแปรรูปออกเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ โดยร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับ วารัตน์ วัฒนชนโนบล [6] กล่าวว่า การกำหนดหรือระบุน้ำความรู้ คือ การกำหนดโดยคิดและตัดสินใจในการใช้วัตถุดิบและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์ภายใต้การรวมคิดและตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่มรวมไปถึงความต้องการให้ชุมชนมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีแต่บรรพบุรุษ

2) การจัดหาความรู้ที่ต้องการ กลุ่มฯ ได้รวบรวมความรู้จากการทอผ้าขึ้นต้นจก ที่ได้จัดหาความรู้จากแหล่งภายในและภายนอกกลุ่ม ซึ่งความสามารถในการเรียนรู้ของคนในกลุ่มกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญ เช่น ให้กลุ่มเข้ารวมการฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อ

เสริมสร้างประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้ในการทอผ้า สอดคล้องกับ Marquardt [7] กล่าวว่า การแสวงหาความรู้หรือการจัดหาความรู้ต้องมาจากแหล่งต่างๆ จากภายในและภายนอกโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน

3) การพัฒนาความรู้ใหม่ที่ต้องการ กลุ่มฯ มีการพัฒนาความรู้ใหม่ โดยการพูดคุยกันภายในกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น หลังสมาชิกในกลุ่มคนใดคนหนึ่งกลับมาจากการดูงานหรือศึกษาอบรมจากภายนอก เพื่อให้มีความรู้และเข้าใจให้เพิ่มเติมจากความรู้เดิมที่มีอยู่ ซึ่งเป็นการต่อยอดความรู้เดิมที่มีอยู่ โดยจัดเปิดเวทีสนทนาของกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้อง กับMarquardt [7] กล่าวว่า การสร้างความรู้ใหม่เกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่งรู้ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล การสร้างความรู้ใหม่ควรอยู่ภายใต้หน่วยงานหรือคนในชุมชน หมายความว่าทุก ๆ คนสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ได้

4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้องการ กลุ่มฯ ได้ขยายความรู้เพื่อให้บุคลากรได้ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการกลุ่ม สามารถเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นต้นจก รวมไปถึงความงดงามของลวดลายผ้าขึ้นต้นจก จากประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญที่ชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ Nonaka and Takeuchi [8] กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นกระบวนการของการปรับเปลี่ยนความรู้ฝังลึกในตัวบุคคลผ่านการแบ่งปันประสบการณ์ ตามความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันไป แล้วเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบเอกสาร

5) การจัดเก็บความรู้ที่ต้องการ กลุ่มฯ มีการจัดเก็บความรู้ภายในรูปแบบเอกสาร ลวดลายผ้าที่ถูกลบไปแล้วจดลงบนสมุด และขึ้นผ้าตัวอย่างไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมลาวครั้งบ้านบ่อกรุ เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการค้นหาและรวดเร็วต่อการนำข้อมูลไปใช้ในครั้งใหม่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรณนันทน์ พงศ์วิริทธิ์ และกาญจนากร ไซเออร์ส [9] กล่าวว่า การจัดทำระบบการจัดการความรู้ต้องง่ายต่อการนำไปใช้ อาจจัดทำเป็นคู่มือของความรู้ในงาน ภาพถ่าย เอกสารส่วนบุคคล และเอกสารของกลุ่มหัตถกรรมสิ่งทอ

6) การนำความรู้ไปใช้ที่ต้องการ กลุ่มทอผ้าลาวครั้งบ้านบ่อกรุสามารถนำความรู้ที่เคยมีอยู่มากลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการทอผ้าขึ้นต้นจก ซึ่งความรู้นั้นได้นำมาใช้ประโยชน์ในทางที่ต่ออย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกพร ฉิมพลี [10] รูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้วสามารถย้อนกลับไปได้กำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นไม่ว่าความรู้จะถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบใดก็ตาม ความรู้ก็จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ หากทุก ๆ ส่วนพร้อมต่อการใช้ประโยชน์แม้ว่าการถ่ายทอดจะอยู่ในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การระบุนโยบายที่ต้องการ ประธานหรือผู้นำกลุ่มฯ ควรเป็นผู้กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับเป้าหมาย กำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จให้ชัดเจน สร้างความเข้าใจ และหลักของการจัดการความรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินการจัดการความรู้โดยตรง ให้มีการตระหนักถึงคุณค่าและความภูมิใจในภูมิปัญญาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้เกิดการกระตุ้นให้มีการปฏิบัติในอนาคตต่อไปได้

2) การจัดหาความรู้ที่ต้องการ กลุ่มฯ ควรสนับสนุนนโยบายสนับสนุนในการเดินทางไปศึกษาหาความรู้จากกลุ่มอื่น ๆ เพื่อนำความรู้มาประยุกต์กับงานของกลุ่ม หรือจัดหาความรู้และการได้รับความรู้เพิ่มเติม ด้วยวิธีอื่น ๆ โดยมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เพิ่มเติม

3) การพัฒนาความรู้ใหม่ที่ต้องการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้องการ กลุ่มฯ มีเวลาน้อยในการศึกษาหาความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนั้นประธานกลุ่มฯ ควรบริหารเวลาในการพัฒนาความรู้ให้เหมาะสมมากขึ้น และควรสนับสนุนให้สมาชิกในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มมากขึ้น ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4) การจัดเก็บความรู้ที่ต้องการ กลุ่มฯ ไม่มีสถานที่และคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บความรู้ กลุ่มฯ ควรมีการติดต่อกับองค์กรบริหารส่วนจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประสานงาน และปรับปรุงสถานที่และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บความรู้

5) การนำความรู้ไปใช้ที่ต้องการ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มฯ ขาดทักษะ ด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ ดังนั้นนักพัฒนาชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสอนทักษะการเรียนรู้ทางด้านภาษาอังกฤษให้แก่สมาชิกในการให้บริการแก่ลูกค้าหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ที่เข้ามาศึกษาดูงานของกลุ่มฯ

10.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

- 1) หน่วยงานวิสาหกิจชุมชนควรมีการศึกษาความต้องการทางความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ภาษา เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ให้กับชุมชน
- 2) ควรมีการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการผลิตหรือทอผ้าขึ้นต้นจกโบราณ ของเชื้อสายลาวครั้งบ้านบ่อกรุ ตำบลบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
- 3) ควรมีการศึกษาการสร้างความมูลค่าเพิ่มของการผลิตผ้าขึ้นต้นจกโบราณ สู่ตลาดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของเชื้อสายลาวครั้งบ้านบ่อกรุ ตำบลบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

เอกสารอ้างอิง

- [1] Probst, G; Raub, S. and Romhardt, K. 2000. **Managing Knowledge: Building Blocks For Success.** Chichester: John Wiley & Song.
- [2] Kan Thongthiao Haeng Prathet Thai Changwat Suphan Buri. 2016. **Prawat Khwam Pen Ma Changwat Suphan Buri.** Retrieved November 28, 2016, from <http://www.tatsuphan.net/Shistory.html>.
- [3] Butsaba Hinthao. 2014. Community Participatory Action Research for the Conservation Needs. Wisdom of Lao Khrang. **Journal of Pa Ri Chat**, 27(3), p. 138-139.
- [4] Sathita Yadewa. 2010. **Study on the development of products made from the weeds of the weaving mats. Ban Khao Mai Moo 4, Huai Pho Sub-district, Kuan Niang District Song Kra.** Master Thesis Department of Local Administration, Khon Kaen University.
- [5] Chintana Kanjanavisut and Wandee Sutthinarakorn. 2015. “Good Practice of Bandonkaidee Benjarong Community Enterprises in Kratumban District, Samutsakhon Province.” **Journal of Industrial Education**, 14(1), p. 171-177.
- [6] Wararat Watchanobon, Phonphimon Sakda andPranom Phengtowong.2015. **Weaving knowledge management Home of the occupational group Ban SukKasem Amphoe BangLen Changwat Nakhon Patha Mo.** The Office of Research Promotion in Higher Education and National Research University Developmen, Rajamangala of Technology Rattanakosin University.
- [7] Marquardt, M.J. 1996. **Building the Learning Organizatio: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success.** New York: Mc Graw-Hill.
- [8] Nonaka, I and H. Takeuchi. 1995. **The knowledge-Creating Company: How Japanese Create the Dynamics of Innovation.** New York: Oxford.
- [9] RataNan Phongwirit andkanyakaen Saioso. 2014. Knowledge management of textile handicraft. Lanna ethnic knowledge Pago Gao tribe community in Mae Wang district Chiang Mai province. **Journal of Humanities and Sociology**, 7(2), p.29-30.
- [10] Kanokphon Chimphli. 2012. **Knowledge management model, local wisdom in textile machinery. Community Enterprise Case Study Nakhon Ratchasima.** Ph.D. thesis Social Development and Environmental Management, National Institute of Development Administration.